Uchwała nr 0150/..VIII.../.153.../2003
Rady Miasta Tychy
z dnia 24 kwietnia 2003r

w sprawie przyjęcia „Strategii rozwiązywania problemów społecznych w Tychach na lata 2003- 2007

Na podstawie art.18 ust.2 pkt.15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2001 r. Nr 142, poz. 1591 z późn.zm.) i art. 4 ust.1 pkt.3 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (Dz.U. z 2001 r. nr 142, poz. 1592 z późn.zm.) oraz art.10a pkt.2 ustawy z dnia 29 listopada 1990 o pomocy społecznej (Dz.U. z 1998 r. Nr 64 poz. 414 z późn.zm.). na wniosek Prezydenta Miasta Tychy, po zaopiniowaniu przez Komisję Oświaty, Zdrowia i Spraw Społecznych.

Rada Miasta Tychy uchwala:

§1

Przyjąć „Strategię rozwiązywania problemów społecznych w Tychach na lata 2003 – 2007" w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Odpowiedzialnym za wykonanie uchwały jest Prezydent Miasta Tychy.

§ 3

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

RADA MIASTA
Tychy

PRZEWODNICZĄCY
Rady Miasta Tychy
Barbara Konieczna

Załącznik do Uchwały Nr. 015/VIII/153/2003
Rady Miasta Tychy
dnia 24 kwietnia 2003 r.

Strategia rozwiązywania problemów społecznych w Tychach
na lata 2003 – 2007

SPORZĄDZONO W WYDZIALE SPRAW
SPOŁECZNYCH I ZDROWIA,
NA PODSTAWIE OPRACOWANIA
DR KRYSTYNY FALISZEK
TYCHY, 2002

Wstęp

Proces decentralizacji wielu istotnych funkcji państwa, w tym w dużym stopniu funkcji społecznych, którego ważnym elementem stały się reformy z 1999 roku, w założeniu miał przyczynić się do podniesienia skuteczności działań państwa w tych obszarach, które wiążą się z zaspokajaniem potrzeb społecznych na poziomie mniej lub bardziej lokalnym, a więc tam, gdzie efekty oparte są przede wszystkim na szczegółowej diagnozie i prognozie potrzeb, a także na możliwości szybkiego uruchamiania działań interwencyjnych. Założenie takie, skądinąd całkiem trafne, daje pożądane efekty tylko w sytuacji spełnienia kilku ważnych warunków. Podstawowym jest oczywiście - w ślad za przesuwaniem uprawnień decyzyjnych w dół - stwarzanie odpowiednich możliwości finansowych. Jak wiemy, jest to nieustannie słaba strona polityki społecznej w Polsce, zarówno z powodu przyjętych rozwiązań systemowych (duża rola dotacji budżetowych w finansach samorządów terytorialnych), jak i coraz bardziej ograniczonych środków finansowych. Dlatego szczególnego znaczenia nabierają najbardziej zaawansowane i wysoko profesjonalne metody działania, które - chociaż trudniejsze i bardziej wymagające w zastosowaniu - pozwalają przy pomocy tych samych środków finansowych osiągnąć lepsze efekty. Jest to zdecydowane wskazanie na konieczność podnoszenia profesjonalizmu wszystkich osób zaangażowanych w działania związane z rozwiązywaniem problemów społecznych.

Ważną sprawą jest też stworzenie możliwości współpracy pomiędzy różnymi instytucjami polityki społecznej działającymi na rzecz danej zbiorowości - rządowymi, samorządowymi i pozarządowymi. Deklaracje poczyniono w tej kwestii daleko idące, w rzeczywistości jednak zintegrowanie działań napotyka wiele trudności i barier, finansowych, administracyjnych i kompetencyjnych. Stworzenie nowych szczebli władzy i nowych instytucji rozproszyło różnorodne funkcje (np. nadzorcze, wykonawcze, strategiczne, koordynacyjne), lecz nie towarzyszy temu odpowiednio przemyślane i precyzyjne rozdzielenie kompetencji, dodatkowo komplikując możliwości współdziałania. W tej sytuacji największy ciężar związany z koniecznością organizowania i podejmowania działań nakierowanych na rozwiązywanie problemów społecznych spada w rzeczywistości na gminy. Niezależnie bowiem od sprawności i funkcjonalności całego systemu polityki społecznej, ludzie muszą mieć możliwości szukania pomocy w trudnych sytuacjach, które ich dotykają. Najczęściej zaś szukają jej tam, gdzie im najbliżej - w społeczności lokalnej, w której żyją.

Rzeczywisty kłopot z problemami społecznymi tkwi w tym, że na ogół nie występują one w pojedynkę, najczęściej pojawienie się jednego problemu prowadzi do powstania lub ujawnienia następnego, czy raczej następnych problemów. Poszukiwanie skutecznych sposobów rozwiązywania problemów społecznych musi zatem uwzględniać ten fakt i koncentrować się na budowaniu wielokierunkowych, kompleksowych programów interwencji, nakierowanych na oddziaływanie zarazem na skutki i na źródła. Źródła problemów społecznych postrzegane mogą być różnorodnie. W socjologii wskazuje się na kilka ogólnych sposobów ich interpretowania, w zależności od przyjętej perspektywy teoretycznej. Ma to znaczenie nie tylko poznawcze, bowiem określony sposób widzenia problemów społecznych pociąga za sobą w konsekwencji określone wybory co do sposobu ich rozwiązywania i charakteru podejmowanych w tym celu działań. Można, śladem liberałów i konserwatystów upatrując przyczyn problemów przede wszystkim w indywidualnych skłonnościach i wyborach ludzi, koncentrować się na tworzeniu warunków do samodzielnego - tylko przy wsparciu najbliższej rodziny lub społeczności lokalnej - radzenia sobie z nimi, zaś pomoc państwa ograniczać do minimum, przekazując jej organizowanie głównie organizacjom charytatywnym i dobroczynnym. Jak pokazują jednak doświadczenia nawet najbogatszych i najwyżej rozwiniętych państw, ten model we współczesnym świecie się nie sprawdza. Prowadzi bowiem do takiego narastania problemów społecznych, że szybko stają się one czynnikiem hamującym proces rozwoju społeczno-ekonomicznego danego państwa. Dziś już nikt nie neguje pierwszoplanowej roli państwa w polityce społecznej, ani zasadności ujmowania finansowych nakładów w tej sferze raczej w kategoriach inwestycji niż wydatków, zaś dyskusja toczy się przede wszystkim wokół kwestii zapewnienia racjonalności i trafności podejmowanych działań.

Istotną cechą problemów społecznych jako takich jest to, że były, są i będą obecne w każdym społeczeństwie. W żadnym kraju, nawet wśród tych najbogatszych i o najwyżej rozwiniętym systemie polityki socjalnej, nie udało się doprowadzić do wyeliminowania negatywnych zjawisk społecznych. W obliczu kumulowania się czynników prowadzących do narastania i pogłębiania się problemów społecznych w Polsce - kryzys finansów państwa, wzrost nierówności społecznych, rosnące bezrobocie i wiele innych - satysfakcjonującym celem lokalnej polityki społecznej może być osiągnięcie stanu stabilizacji problemów społecznych i skuteczne przeciwdziałanie ich dalszemu pogłębianiu się.

Tychy - ogólna charakterystyka mieszkańców miasta

Tychy to miasto o powierzchni 81,72 km^2 liczące 130 416 mieszkańców (stan na 31 grudnia 2001 roku). W ciągu kilku ostatnich lat zauważa się niewielki spadek liczby mieszkańców, o około 400 osób rocznie. Kobiety stanowią około 51,5%, mężczyźni natomiast 48,5% ogólnej liczby mieszkańców. Współczynnik feminizacji wynosi 1,06 i od kilku lat utrzymuje się na tym samym poziomie.

Widoczne jest zjawisko nadumieralności mężczyzn, szczególnie w populacji osób powyżej 65-ego roku życia. Współczynnik feminizacji dla tej grupy wynosi 1,6. W wieku produkcyjnym jest ponad 64% mieszkańców miasta, w wieku przedprodukcyjnym 24,6%, a 11,3% to osoby w wieku poprodukcyjnym. Zauważa się niekorzystne dla miasta zjawisko starzenia się społeczeństwa. Na przestrzeni pięciu lat - 1994 - 1999 - liczba osób w wieku przedprodukcyjnym zmniejszyła się o ponad 20%, a liczba ludności w wieku poprodukcyjnym zwiększyła się o 19,8%. W latach 1995 -1997 przyrost naturalny liczony na 1000 mieszkańców miał wielkość stałą 2,39 na 1000 mieszkańców. W 1998 roku obniżył się do 1,95, aby w roku 1999 osiągnąć wskaźnik niższy od 1 tj. 0,94, w 2000 roku – 0,86 a w 2001 r. – 0,68

W świetle danych Wydziału Rozwoju Miasta i Przygotowania Inwestycji przy Urzędzie Miejskim w Tychach w latach 1995 - 2001 około 7% mieszkańców miasta było objęte pomocą społeczną. Dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej wskazują, iż w 2001 roku 22,5% świadczeń zostało przyznanych z powodu ubóstwa, zaś bezrobocie było podstawą do przyznania 19,1% ogółu świadczeń. Dalsze 18,2% świadczeń przyznanych zostało ze względu na długotrwałą chorobę, rodzinom wykazującym bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych przyznano 14,6% wszystkich świadczeń. Bezdomni otrzymali 2% całorocznych świadczeń przyznanych przez pomoc społeczną, natomiast środki przyznane ze względu na potrzebę ochrony macierzyństwa stanowiły 1,8% ogółu. Niewielki udział stanowiły świadczenia dla sierot, narkomanów, alkoholików oraz dla osób mających trudności w przystosowaniu po opuszczeniu zakładu karnego.

Katalog problemów społecznych w Tychach

Bezrobocie

Problemy społeczne mogą być postrzegane jako konsekwencje szczególnie gwałtownych zmian społecznych. Taką zmianą jest transformacja ustrojowa, która dokonuje się w Polsce od 1989 roku. Zjawisko bezrobocia wiąże się z obniżeniem standardu materialnego życia bezrobotnego i jego rodziny. Dlatego często obszary długotrwałego bezrobocia pokrywają się w danym społeczeństwie z obszarami ubóstwa. Taka sytuacja może być zarzewiem patologii społecznych, a nawet przyczyną rozpadu rodziny.

W lutym 2002 roku odnotowano najwyższą - 9.602 - liczbę bezrobotnych mieszkańców miasta Tychy zarejestrowanych w Powiatowym Urzędzie Pracy. Już od 1999 roku zauważalny jest systematyczny wzrost tej liczby. W Tychach stopa bezrobocia na poziomie 15,6% w listopadzie 2001 roku jest ciągle niższa od średniej krajowej (16,8%), ale wskaźnik ten rośnie w szybkim tempie. O ile krajowy wskaźnik bezrobocia w okresie od grudnia 2000 do listopada 2001 wzrósł o 1,8 punktu procentowego to w województwie śląskim i w mieście Tychy wzrósł o 2,4 punktu. W listopadzie 2002 r. stopa bezrobocia dla miasta Tychy wyniosła 15,7% i obniżyła się w stosunku do stanu z 31.12.2001 r. o 0,8%, podczas, gdy przeciętnie w kraju wzrosła o 0,1% a w województwie śląskim - o 0,4 punktu.

Struktura bezrobocia przedstawia się następująco: wśród bezrobotnych przeważają kobiety, które w grudniu 2000 roku stanowiły 63,5% ogółu bezrobotnych, rok później procentowy udział kobiet w bezrobociu obniżył się do 58,6%, a w listopadzie 2002 r. wyniósł 56,9% Nie oznacza to jednak odpływu kobiet z bezrobocia, a tylko zwiększający się udział mężczyzn w napływie do bezrobocia. Analizując liczbę osób, które w ciągu trzech kwartałów 2002 roku utraciły status osoby bezrobotnej można stwierdzić, iż procentowy udział podjęć pracy jako przyczyny wyrejestrowania jest wyższy wśród mężczyzn, co świadczy o większych problemach kobiet ze znalezieniem pracy

Szczególnym problemem jest zwiększająca się liczba bezrobotnych absolwentów. Są to ludzie młodzi, nierzadko z wysokimi kwalifikacjami, a przez trudności ze znalezieniem pracy szczególnie narażeni na marginalizację. W latach 2000 - 2001 wskaźnik zarejestrowanych absolwentów wśród ogólnej liczby bezrobotnych oscylował wokół 8%, z widocznym spadkiem w czerwcu i lipcu. W październiku 2002 r. wskaźnik ten wyniósł 6,8%. Obniżenie to jest związane z trwaniem statusu absolwenta zaledwie przez 12 miesięcy.

W 2000 roku pośród bezrobotnych absolwentów ponad 50% legitymowało się wykształceniem średnim a w listopadzie 2002 wskaźnik ten wzrósł do 57%. Znacznemu zmniejszeniu ulega odsetek absolwentów szkół zawodowych – na koniec 2000 roku wynosił 35%, w 2001 – 30% a w listopadzie 2002 - 23 %.

W 2001 roku wśród bezrobotnych absolwentów podwoiła się liczba osób z ukończonymi studiami wyższymi. W grudniu 2000 roku stanowili oni 8,6% liczby bezrobotnych absolwentów, po 12 miesiącach wskaźnik ten wyniósł 16,6%. a w listopadzie 2002 r. zwiększył się do 20%

Niepokojącym jest fakt, że w mieście Tychy bezrobocie dotyka głównie ludzi młodych. Zgodnie ze stanem na 31 grudnia 2000 roku 35,1% bezrobotnych to osoby, które nie ukończyły jeszcze 24 roku życia, w listopadzie 2002 wskaźnik ten wyniósł 34,2 % . Udział pozostałych grup wiekowych w bezrobociu kształtował się w listopadzie 2002 r. następująco 22% - to osoby w wieku 25-43 lat, 21.3% osoby w wieku 35-44 lat, a osoby powyżej 45 roku życia stanowiły 24,3% ogółu zarejestrowanych.

Podobnie, jak wśród absolwentów, ulega zmianie struktura wykształcenia ogółu zarejestrowanych bezrobotnych . Najniższy udział osób z wykształceniem wyższym w bezrobociu odnotowany został w roku 1997 i wynosił 1,5%, podczas, gdy w listopadzie 2002 r. wyniósł 4,7 %. Udział osób ze średnim wykształceniem w bezrobociu jest w miarę stały, gdyż utrzymuje się w ostatnich latach na poziomie 31-32%

Porównując lata 2000 - 2002 widać, że w mieście wzrasta udział bezrobotnych długoterminowo. O ile w końcu 2000 roku bezrobotni pozostający bez pracy ponad 12 miesięcy stanowili 35,9% ogółu bezrobotnych, na koniec 2001 roku udział tych osób wzrósł do 40,1%, a w listopadzie 2002 r. wyniósł 44,6%

Maleje udział bezrobotnych do 6 miesięcy - z 45,5% w 2000 roku do 38,9% w 2001 roku.

Podstawową instytucją udzielającą pomocy osobom bezrobotnym jest Powiatowy Urząd Pracy. Gdy osoba bezrobotna nie ma prawa do pobierania zasiłku z PUP, może korzystać z pomocy społecznej. Prawo do pobierania zasiłku dla bezrobotnych na koniec 2001 roku posiadało zaledwie 14,8% a na koniec października już tylko 11,9% ogółu osób bezrobotnych w Tychach. Wśród świadczeń MOPS-u udzielonych w latach 2000 i 2001 dla około 19% okolicznością ich przyznania było bezrobocie.

Uzależnienia

Alkoholizm jest uważany za jeden ze skutków ubocznych procesów industrializacji, urbanizacji oraz transformacji systemowej. Nadużywanie alkoholu przez społeczeństwo polskie jest jednym z głównych problemów społecznych. Co więcej, problem alkoholizmu dotyka nie tylko osoby nadużywającej, ale całą rodzinę, często dezorganizując jej funkcjonowanie. Nierzadko członkowie rodziny alkoholika popadają w współuzależnienie. Nie sposób podać dokładną liczbę osób uzależnionych i współuzależnionych w Tychach. Można jedynie, posługując się szacunkowymi wskaźnikami Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych założyć, iż w ok. 130 tysięcznej populacji tyszan, na uzależnienie od alkoholu cierpi 2600 osób. Prawdopodobna liczba osób współuzależnionych, żyjących w otoczeniu alkoholika wynosi w Tychach 10 400, w tym 5200 osób dorosłych (współmałżonkowie, rodzice) oraz 5200 dzieci, a ok. 1950 osób dorosłych i tyle samo dzieci doznaje przemocy domowej w rodzinach z problemem alkoholowym.

Dane na temat skali pomocy, udzielanej osobom uzależnionym oraz współuzależnionym w mieście Tychy pochodzą z Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej, Izby Wytrzeźwień ,Ośrodka Terapii Uzależnień oraz Ośrodka Konsultacyjno - Szkoleniowego Stowarzyszenia „Trzeźwość Życia" .

Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2000 roku udzielał pomocy 75 rodzinom z problemem alkoholowym oraz 8 narkomanom, w 2001 – 67 rodzinom i 8 narkomanom a w I-szej połowie 2002 r. 60 rodzinom i 10 narkomanom. Podane liczby nie obrazują skali problemu, ponieważ problem uzależnień często towarzyszy innym problemom, które stały się powodem udzielania pomocy. Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej podejmuje pracę z rodzinami, w których nadmiernie pije się alkohol, w ramach programów pozwalających uświadomić członkom rodziny przyczyny ich problemów życiowych i możliwości ich rozwiązywania.

Izba Wytrzeźwień w Tychach aktualnie posiada 39 miejsc, w tym 6 dla kobiet oraz 5 dla dzieci. W 2000 roku w Izbie do wytrzeźwienia przyjęto 3 397 osób, w 2001 roku liczba ta wzrosła do 3 571, w I-szym półroczu 2002 roku do Izby przyjęto 2129 osób. Aż 45% ogólnej liczby pacjentów przebywało w Izbie więcej niż dwa razy. Ponad 45% pacjentów przebywających w Izbie Wytrzeźwień znalazło się tam w związku z

awanturą domową, a 24% ze względu na wszczynanie awantur w miejscach publicznych. Szczególnie częstymi pacjentami Izby były osoby bezrobotne i niepracujące (w 2000 roku 1 532 osoby, rok później 1 761, a w I-szym półroczu 2002 - 1159), a także zatrudnieni na stanowiskach robotniczych (801 osób w 2000 r., w 2001 - 765 , w I – szym półroczu 2002 – 401osób). Zauważono wahania w ilości osób nieletnich doprowadzonych do Izby - w 2000 roku doprowadzono do wytrzeźwienia 114 osób, w 2001 roku 92 osoby a w I-szym półroczu 2002 r. - 70 osób.

W funkcjonującym w Tychach Ośrodku Terapii Uzależnień w 2000 roku zarejestrowano 470 osób (uzależnionych i współuzależnionych) a w tej liczbie 251 pacjentów, którzy powrócili kolejny raz. Terapię ukończyło 91 osób, spośród 195, które ją podjęły. W 2001 r. do Ośrodka zgłosiło się 485 osób (w tym181 pacjentów, którzy powrócili kolejny raz), terapię rozpoczęło 218 osób, z których 89 ją ukończyło. W pierwszym półroczu 2002 roku do Ośrodka zgłosiło się 306 osób, 110 z nich rozpoczęło terapię, a ukończyło 64. W 2000 roku kobiety stanowiły 21,7% ogółu pacjentów, w 2001 - 21%., a w I poł. 2002 –18,6%. Spośród wszystkich pacjentów roku 2000 dobrowolnie zgłosiło się na leczenie 81,7% osób, w 2001 – 87,2% a w I połowie 2002 r również 87,2 % osób

W Ośrodku Konsultacyjno - Szkoleniowym Stowarzyszenia „Trzeźwość Życia" prowadzona jest terapia osób uzależnionych i współuzależnionych od alkoholu oraz innych środków odurzających. W 2000 roku objęto terapią 383 osoby uzależnione od alkoholu i 15 osób uzależnionych od narkotyków oraz 206 osób współuzależnionych od alkoholu i 15 współuzależnionych od narkotyków. W 2001 roku terapią dotyczącą uzależnień od alkoholu objęto 279 osób, od narkotyków 126 a także 246 osób współuzależnionych od alkoholu i 15 współuzależnionych od narkotyków. W 2002 r. w Ośrodku STŻ prowadzono terapię 76 osób uzależnionych od alkoholu, 31 od narkotyków oraz 78 osób współuzależnionych od alkoholu

Ośrodek prowadzi także specjalistyczne dyżury i konsultacje dla osób uzależnionych oraz członków ich rodzin, borykających się z problemami związanymi z uzależnieniami. W 2000 r. udzielono w Ośrodku 1776 porad prawnych, psychologicznych, pedagogicznych oraz specjalistycznych z zakresu uzależnień, w 2001 – 1532, a w 2002 – 786 (w 2002 roku STŻ udzielało bezpłatnie konsultacji dotyczących uzależnienia od alkoholu).

Szczególne znaczenie w udzielaniu pomocy osobom uzależnionym i współuzależnionym a także prowadzeniu działań profilaktycznych i szkoleniowych ma Miejski Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. W ramach Programu prowadzona jest także działalność informacyjna w zakresie promocji zdrowia i trzeźwości oraz upowszechniania wiedzy o uzależnieniach. Ze środków Programu finansowana jest także praca Zespołu Opiniodawczego Miejskiej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, który rozpatruje wnioski dotyczące nałożenia obowiązku leczenia odwykowego wniesione do Komisji. W 2000 r. Zespół rozpatrzył 106 takich spraw, w 2001 roku – 124, a w 2002 roku - 228 wniosków.

W ramach Miejskiego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów każdego roku realizowane są różnorodne programy profilaktyczne, którymi w 2000 r objęto 5120 dzieci i młodzieży oraz 240 rodziców uczniów, w 2001 roku ok. 7040 dzieci a także osób dorosłych (rodziców uczniów), w 2002 – 6955 uczniów i ich rodziców. Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia zorganizował konkurs na prowadzenie zajęć pozalekcyjnych w tyskich szkołach, w wyniku którego w 2000 roku zorganizowano 3209 uczniom dodatkowe zajęcia, w 2001 r. - 1846 dzieciom i młodzieży.

Również w drodze konkursów, organizowanych przez Wydział, utworzono w tyskich szkołach świetlice o charakterze socjoterapeutycznym dla uczniów pochodzących z rodzin niewydolnych wychowawczo, a w tym w 2000 roku – dwie świetlice -dla 45 uczniów, w 2001 r.- cztery - dla ok..90 dzieci, a w 2002 roku – 18 dla ok.1865 dzieci.

Od kilku lat ze środków Miejskiego Programu dofinansowany jest wypoczynek wakacyjny dla ok. 550-620 dzieci z rodzin ubogich i zagrożonych alkoholizmem, organizowany przez organizacje pozarządowe, parafie, MOPS.

Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia organizował różnorodne szkolenia i warsztaty podnoszące umiejętności realizatorów Programu, dla 239 osób w 2000 , w 2001 – dla 241 osób, a w 2002 dla 479 (wychowawców i opiekunów dzieci z grup ryzyka, kuratorów społecznych i zawodowych, nauczycieli tyskich szkół, pracowników socjalnych).

Poza problemami alkoholowymi, w Tychach zauważalny jest problem narkomanii, jednak niewiele jest na ten temat danych.

Pewnych informacji o zasięgu i skali tego problemu, można zasięgnąć z „Raportu o sytuacji zdrowotnej uczniów tyskich szkół podstawowych i ponadpodstawowych", przeprowadzonego na zlecenie Wydziału Spraw Społecznych i Zdrowia w 2000 roku na grupie 3200 uczniów. Autorzy „Raportu" podają m.in. iż wśród ankietowanych uczniów szkół podstawowych niespełna 15% ma za sobą inicjację narkotykową, tj. zażywało przynajmniej jeden raz wymieniony w badaniu środek uzależniający. Wśród wszystkich ankietowanych

uczniów szkół ponadpodstawowych po inicjacji narkotykowej jest 30% respondentów. Nieco więcej uczniów po inicjacji narkotykowej jest w szkołach zawodowych oraz liceach ogólnokształcących.
Dla większości uczniów pierwszym próbowanym środkiem był haszysz lub marihuana. Doświadczenia takie miało 16% ankietowanych uczniów Liceum Ogólnokształcącego oraz 14% uczniów Zasadniczej Szkoły Zawodowej. Również w wypadku uczniów szkół podstawowych marihuana była pierwszym próbowanym środkiem dla niespełna 4% ankietowanych uczniów.
W przypadku 3,7% ankietowanych uczniów szkoły podstawowej i 6% wszystkich uczniów szkoły ponadpodstawowej pierwszym zażywanym środkiem były leki uspokajające lub nasenne zażywane bez recepty. Częściej po takie środki sięgają uczniowie techników. Również częściej zażywają je dziewczęta. Dla 2,2% uczniów szkoły podstawowej oraz niespełna 5% wszystkich uczniów szkół średnich pierwszym środkiem były tabletki spożywane z alkoholem. Również po ten środek częściej sięgają dziewczęta.

Najczęstszym sposobem zdobywania i jednocześnie zażywania środków odurzających, jest wspólne ich branie w grupie kolegów i koleżanek. Wspólnie w grupie brało, lub bierze narkotyki 5,8% wszystkich ankietowanych uczniów. Dalsze 2,3% ankietowanych otrzymuje lub kupuje środki odurzające od swoich rówieśników, a 3% od starszych kolegów i koleżanek. Niespełna 1% ankietowanych dostaje, lub kupuje narkotyki od znanej osoby dorosłej, zaś 0,4% od obcej osoby dorosłej.

Czas wzmożonej inicjacji narkotykowej przypada na okres od czternastego do szesnastego roku życia. Dotyczy to przede wszystkim marihuany, haszyszu oraz środków uspokajających i nasennych.
Najbardziej popularnymi środkami uzależniającymi są marihuana i haszysz, w dalszej kolejności środki uspokajające i nasenne bez zalecenia lekarza oraz alkohol wraz z tabletkami. Ankietowani próbowali także różnego rodzaju środków wziewnych oraz innego rodzaju narkotyków.

Niepełnosprawność

W 2000 roku świadczenia MOPS-u z tytułu niepełnosprawności przyznano 974 rodzinom, co stanowiło 23,62 % ogółu przyznanych świadczeń, w 2001 r. liczba ta wzrosła do 1074 tj. 31,39% przyznanych świadczeń, a w I-szym półroczu 2002 r. świadczenia przyznano 874 rodzinom z osobą niepełnosprawną, co stanowiło 23,94%.ogółu rodzin korzystających z pomocy społecznej.
Niepełnosprawne dzieci i młodzież mogą w Tychach korzystać z edukacji integracyjnej w trzech grupach przedszkolnych o charakterze integracyjnym (przedszkola Nr 13,14 i 29) w czterech szkołach podstawowych (NR 5, 22, 35 i 40) , jednej grupie integracyjnej w Gimnazjum Nr 5 oraz jednej grupie integracyjnej w szkole ponadgimnazjalnej (LO NR II). Miejski Zarząd Oświaty przewiduje możliwość utworzenia kolejnych grup integracyjnych, w zależności od potrzeb.

Poważny problem stanowi bezrobocie wśród osób niepełnosprawnych. W 2000 roku w Powiatowym Urzędzie Pracy zarejestrowano 127 osób niepełnosprawnych, w 2002 liczba ta wzrosła do 146, a tylko w I-szej połowie 2002 roku wyniosła 140.
Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej w 2000 roku w ramach rehabilitacji zawodowej wziął udział w utworzeniu 10 stanowisk pracy dla 10 osób niepełnosprawnych, w 2001 roku utworzył 12 nowych stanowisk dla 16 osób a w I połowie 2002 utworzono 1 stanowisko pracy dla osoby niepełnosprawnej.
W 2000 roku ze środków PFRON dokonano 92 refundacji wynagrodzeń na stanowiskach pracy utworzonych we wcześniejszych latach, w 2001 refundowano 100 takich wynagrodzeń, a w I połowie 2002 r. - 83 .
W 2000 roku trzem, a w 2001 dwóm osobom niepełnosprawnym udzielono pożyczki na rozpoczęcie działalności gospodarczej. W 2002 roku zadanie to nie było realizowane (w budżecie miasta nie zarezerwowano środków na ten cel).

W zakresie rehabilitacji społecznej dofinansowane są wyjazdy osób niepełnosprawnych na turnusy rehabilitacyjne. W 2000 roku – dofinansowano wyjazd na turnus 373 osobom, w 2001 – 407 a w I połowie 2002 r. dofinansowano rehabilitację na turnusach 100 osobom. W zakresie likwidacji barier architektonicznych w 2000 roku zrealizowano 8 a w 2001 r. 12 wniosków. W 2002 roku zadanie to nie było realizowane (PFRON nie przewidział środków na ten cel).

Caritas Archidiecezji Katowickiej prowadzi Warsztat Terapii Zajęciowej, z którego pomocy korzysta około 40 osób niepełnosprawnych. Warsztat realizuje zadania w zakresie rehabilitacji społecznej i zawodowej, starając się doprowadzić uczestników do jak największej sprawności i samodzielności. Niepełnosprawni intelektualnie mogą korzystać ze Środowiskowego Domu Samopomocy. Dla 45 osób prowadzone są zajęcia zmierzające do uspołecznienia. Prowadzona jest także psychoedukacja, terapia grupowa, indywidualna oraz zajęciowa.

Ludzie starsi

Jak wynika z danych demograficznych w mieście Tychy zachodzi proces starzenia się społeczeństwa. W związku z tym wzrasta zapotrzebowanie na udzielanie pomocy osobom starszym. W Tychach funkcjonuje Dzienny Dom Pomocy Społecznej „WRZOS", którego celem jest przeciwdziałanie samotności osób starszych, utrzymanie kontaktów w środowisku zamieszkania i przeciwdziałanie instytucjonalizacji pomocy. Poza tym „WRZOS" ma na celu zaspokajanie potrzeb rekreacyjno - kulturalnych, oferuje całodzienne wyżywienie i uczestnictwo w terapii zajęciowej.
W okresie 2000-2002 w zajęciach terapeutycznych uczestniczyło ok. 60 osób dziennie, z których 21 korzystało także z całodziennego wyżywienia, a pozostałe jedynie z obiadów.

Organizacja pozarządowa Ośrodek Święta Faustyna Caritas prowadzi Dom Pomocy Społecznej, w którym mieszkają 52 osoby obojga płci, które skończyły 45 lat. Wśród mieszkańców domu występuje przewaga liczebna kobiet (35). Najczęstszą przyczyną zamieszkania w DPS jest pogarszający się stan zdrowia, jednak występuje także problem samotności, alkoholizmu czy rozpadu rodziny. W domu zamieszkują osoby starsze i przewlekle chore (demencja starcza, odleżyny, choroba Alzheimera). Większość mieszkańców jest odwiedzana przez członków swoich rodzin, jednak wizyty te najczęściej zbiegają się z terminem otrzymywania przez mieszkańców rent i emerytur.
Ośrodek św. Faustyna prowadzi także, począwszy od 2000 roku Oratorium p.w. Św. Rodziny w Tychach, które obejmuje opieką pół-stacjonarną 25 osób starszych. W Oratorium prowadzone są grupy wsparcia z zakresu andragogiki, zajęcia rehabilitacyjne oraz dożywianie podopiecznych.
W 2001 roku przy Ośrodku Christoforos Caritas w Tychach powstał dzienny Ośrodek Wsparcia, w którym 30 seniorów ma zapewnione posiłki oraz odpowiednio dobrane zajęcia.

Bezradność w sprawach opiekuńczo – wychowawczych

Z danych statystycznych MOPS-u w Tychach wynika, że w okresie ostatnich kilku lat liczba rodzin otrzymujących pomoc w związku z bezradnością w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego podwoiła się. O ile w 1999 roku z takiego powodu z pomocy skorzystało 601 rodzin, w 2000 - 1070, to w 2001 roku było już 1358 rodzin; a tylko w I-szej połowie 2002 r. – 1070 .

Działający na terenie miasta Tychy Ośrodek Święta Faustyna Caritas Archidiecezji Katowickiej w utworzonych świetlicach środowiskowych: św. Krzysztofa, bł. Jana XXIII oraz w Oratorium p.w. Św. Rodziny otacza opieką, prowadzi nadzór wychowawczy oraz dożywia około 125 dzieci z rodzin ubogich i niewydolnych wychowawczo. W okresie ferii zimowych i wakacji letnich organizuje im wypoczynek, a w roku szkolnym prowadzi zajęcia korekcyjno – kompensacyjne.
W mieście działa także Ośrodek Caritas - „Christoforos", który podobną opieką obejmuje 50 dzieci .
Co roku około 15 dzieci z rodzin wielodzietnych może wyjechać na kolonie organizowane przez Polski Komitet Pomocy Społecznej
W 2002 roku w Tychach utworzono mieszkania socjalne dla ok. 8 samotnych matek i ich 13 dzieci.

Bezdomność

W Tychach znajduje się Noclegownia Miejska, która funkcjonuje w strukturach organizacyjnych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej. Pomoc jest przeznaczona dla bezdomnych mężczyzn posiadających ostatnie zameldowania w Tychach. W 2000 roku noclegownia ta udzieliła schronienia 432 osobom bezdomnym, w 2001 – 292, a w I połowie 2002 r. – 175. Z pomocy doraźnej w formie posiłków, kąpieli i zmiany odzieży skorzystały w Noclegowni w 2000 r. 132 osoby, w 2001 - 61 osób a w I poł. 2002 – 31 osób.. W latach 2000 – 2001 co czwarty bezdomny był w wieku od 18 do 30 lat, osoby między 31 a 50 rokiem życia stanowiły 60% korzystających z noclegowni, pozostałych 15% stanowiły osoby, które ukończyły 50 lat. W omawianym okresie, bezdomnych charakteryzował niewysoki poziom wykształcenia: 74% spośród nich nie posiadało żadnego przygotowania zawodowego mając wykształcenie podstawowe lub niepełne podstawowe. Wykształceniem zawodowym legitymowało się 22% klientów noclegowni, 3% posiadało wykształcenie średnie oraz 1% -wyższe. W pierwszej połowie 2002 roku odnotowano pośród osób bezdomnych zmniejszenie się liczby osób w wieku od 18-30 lat, ich odsetek stanowił 15% ogółu mieszkańców, istotnie zwiększyła się liczba osób starszych - do 36% wszystkich mieszkańców noclegowni. W tym czasie, pośród bezdomnych

RADA MIASTA
Tychy

przybyło osób z wykształceniem zawodowym - do 49% oraz z wykształceniem średnim – do 11% ogółu mieszkańców noclegowni.
Na terenie placówki średnio przebywa 50 osób w okresie letnim, w okresie jesienno – zimowym liczba ta wzrasta do ok. 87 osób. W latach 2001 - 2002 zostały uruchomione dodatkowe punkty noclegowe na terenie miasta.

W 2001 r. w okresie zimowym (od listopada do lutego) Polski Komitet Pomocy Społecznej prowadził dożywianie osób bezdomnych i ubogich poprzez organizowanie punktu wydawania ciepłych posiłków (około 100 dziennie). W 2002 roku dożywianie osób bezdomnych, ubogich i zagrożonych bezdomnością prowadziła Caritas Archidiecezji Katowickiej - Ośrodek św. Faustyna w Tychach (ok. 100 osób) oraz Parafia pw. św. Krzysztofa (również ok. 100 osób dziennie).

Przestępczość kryminalna jako przejaw patologii społecznej

W świetle danych statystycznych Sekcji Prewencji Komendy Miejskiej Policji w Tychach dotyczących 2000 roku, w mieście przeprowadzono 1471 postępowań przygotowawczych. Przeciwko kobietom prowadzono 10% ogółu postępowań. Sprawy kryminalne stanowiły 86% wszystkich wykroczeń. Duża część wykroczeń została popełniona przez ludzi młodych: 14 przestępstw popełnili młodociani do 13 roku życia, 261 - osoby w wieku od 13 do 16 lat. Osoby między 17 a 29 rokiem życia popełniły 675 przestępstw, co stanowi 46% ogółu wykroczeń. Podobnie wyglądała sytuacja w pierwszej połowie 2001 roku: na 745 przestępstw sprawcą co dziewiątego była kobieta. Osoby, które nie ukończyły 30 roku życia popełniły ponad 60% ogółu przestępstw.

Niestety, z danych wydziału Rozwoju Miasta i Przygotowania Inwestycji w latach 1995 - 1999 wynika, iż zwiększyła się liczba stwierdzonych przestępstw, zmniejszyła się natomiast ich wykrywalność (w 1995 roku wykryto 55,4% stwierdzonych przestępstw, w 1997 - 47%, a w 1999 roku tylko 36,4%).

W 2001 roku 26 osób, które opuściły zakłady karne otrzymało świadczenia z pomocy społecznej (w 1999 roku - 18 osób).

Strategia rozwiązywania problemów społecznych

W skali lokalnej, w skali gminy czy miasta, raczej nie należy oczekiwać, by jakiekolwiek działania i zaangażowane środki przyczyniły się do wyeliminowania problemów z życia społecznego. W strategii rozwiązywania problemów społecznych chodzi zatem przede wszystkim o stworzenie takiego kompleksowego systemu działań, organizacji i instytucji pomocowych, aby powstrzymać pojawianie się nowych obszarów problemowych i by każdy mieszkaniec, który znajdzie się w trudnej sytuacji życiowej, miał szansę trafić w takie miejsce, gdzie udzielona mu zostanie pomoc czy wsparcie w rozwiązywaniu jego problemów. Podejmowane i planowane działania powinny być jednocześnie najbardziej skoncentrowane na tych kategoriach mieszkańców i w tych rejonach miasta, które są w największym stopniu zagrożone. Trzeba zwrócić uwagę, że newralgicznym rejonem miasta, gdzie kumulują się zjawiska dezorganizacji społecznej różnego typu są centralne dzielnice: Stare Tychy, Śródmieście Północne i Południowe, a także Żwaków i Paprocany. W tych dzielnicach powinna koncentrować się większość działań nakierowanych na rozwiązywanie poszczególnych problemów społecznych.

Wszystkie działania podejmowane w ramach lokalnej strategii rozwiązywania problemów społecznych powinny spełniać następujące warunki:

1. zapewnienie warunków dla partnerskiej współpracy instytucji samorządowych z organizacjami pozarządowymi poprzez urzeczywistnianie zasad konkurencyjności na rynku usług społecznych;
2. preferowanie rozwiązań systemowych i interdyscyplinarnych, pozwalających na bardziej kompleksowe działania;
3. preferowanie działań opartych o realizację konstytucyjnej zasady pomocniczości;
4. preferowanie programów zmierzających do aktywizacji społecznej mieszkańców i sprzyjających ich samoorganizowaniu się;
5. organizowanie działań w oparciu o profesjonalnie wykształconych pracowników służb społecznych;
6. preferowanie rozwiązań środowiskowych przed instytucjonalnymi;
7. preferowanie długofalowych działań opartych na pracy socjalnej przed doraźnymi rozwiązaniami finansowymi;
8. organizowanie działań w formie projektów nakierowanych na zaspokajanie konkretnej potrzeby lub potrzeb konkretnej grupy mieszkańców.

Realizacja strategii powinna przebiegać poprzez tworzenie i wdrażanie konkretnych programów działania i projektów socjalnych, zgodnie z określonymi w niej celami i kierunkami działania, które będą spełniały wyżej wymienione warunki.

Problemy pomocy społecznej

>> Z roku na rok wzrasta w Tychach (tak jak w całej Polsce) zapotrzebowanie na świadczenia i usługi pomocy społecznej, przede wszystkim ze względu na pogłębianie się nierówności społecznych i poszerzanie się obszarów ubóstwa, co prowadzi do pogorszenia się sytuacji życiowej coraz większej liczby rodzin, ale również z powodu coraz większej świadomości społecznej na temat możliwości korzystania z różnych form pomocy.
>> Sytuacja finansowa państwa i formułowane prognozy w tej kwestii na najbliższe lata pokazują, że źródła finansowania pomocy społecznej (rządowe, samorządowe i inne) są i będą bardzo ograniczone, nie można więc liczyć, że te rosnące potrzeby i oczekiwania zostaną zaspokojone przy zastosowaniu dotychczasowych metod działania; wskazuje to na konieczność bardziej intensywnego wykorzystywania w działaniach pomocowych metod pracy socjalnej (przede wszystkim grupowej i środowiskowej) w znacznie większym niż dotychczas zakresie.
>> Przeorientowanie pomocy społecznej zgodnie z nowym paradygmatem działania - wpływanie na zmianę sytuacji klienta przy jego aktywnym udziale - napotyka na trudności nie tylko finansowe, ale przede wszystkim związane z brakiem profesjonalnie wykształconych specjalistów, gdyż do wypełnienia normy ustawowej (1 pracownik socjalny na 2000 mieszkańców) należałoby zatrudnić w tyskim MOPS dodatkowo 31 pracowników socjalnych.

Problem uzależnienia od alkoholu i od narkotyków

Zagrożenia:
W Tychach niepokojąco wzrasta ilość problemów i szkód związanych z uzależnieniami, a w tym:
- wzrasta populacja młodych ludzi zagrożonych i dotkniętych alkoholizmem;
- obniża się przeciętny wiek pacjentów Ośrodka Terapii Uzależnień,
- wzrasta liczba nieletnich klientów Izby Wytrzeźwień,
- wzrasta liczba młodych osób korzystających z pomocy Stowarzyszenia „Trzeźwość Życia",
- coraz większą część pacjentów OTU stanowią osoby powracające na terapię kolejny raz;
- wzrasta zapotrzebowanie na działania pomocowe w postaci terapii odwykowej, co jest z jednej strony odbiciem nasilania się zjawiska alkoholizmu, ale jest też spowodowane wzrostem świadomości zagrożenia tym problemem; niestety skuteczność terapii jest niezadowalająca, o czym świadczy niewielka liczba osób doprowadzających do końca rozpoczętą terapię oraz duża liczba powracających na terapię po raz kolejny; przede wszystkim ze względu na specyfikę choroby alkoholowej, cechującej się nawrotami,
- wzrasta liczba podopiecznych Miejskiego Ośrodka Pomocy Społecznej,

Główne obszary zagrożenia to centralne dzielnice miasta: osiedla D, B, C, N, H, A, E.

Cele do osiągnięcia:
- ograniczenie spożycia alkoholu przez młodych ludzi,
- skuteczniejsze docieranie z pomocą do jak największej liczby osób i rodzin dotkniętych problemem alkoholizmu,
- ograniczenie szkodliwych skutków nadużywania alkoholu,
- opanowanie zjawiska narkomanii,
- zwiększenie skuteczności oddziaływań zapobiegawczych i pomocowych.

Zadania do zrealizowania:
- zintensyfikowanie oddziaływań socjalizacyjnych i terapeutycznych w stosunku do młodych mieszkańców centralnych, starych dzielnic miasta poprzez:
  - stworzenie i wdrożenie projektów mających na celu uzupełnianie deficytów socjalizacyjno-wychowawczych, wynikających z dysfunkcji rodziny (świetlice środowiskowe, socjoterapeutyczne), ulokowanych bezpośrednio w obszarach największych zagrożeń (osiedla A, B, C, E, H),
  - utworzenie zespołu „krótkiej interwencji" docierającego do dzieci i młodzieży wałęsających się

RADA MIASTA
Tychy

- powołanie Dziennego Oddziału Terapii Uzależnień, umożliwiającego bardziej intensywne i skuteczniejsze prowadzenie pracy terapeutycznej z większą ilością klientów;
- powołanie Stacjonarnego Ośrodka Terapii dla Osób Uzależnionych od Narkotyków
- utworzenie Punktu Konsultacyjnego ds. Narkomanii dla rodzin dotkniętych i zagrożonych tym problemem;
- objęcie programem specjalnego nadzoru policyjnego miejsc szczególnie zagrożonych handlem narkotykami (m.in. szkoły i ich otoczenie).

Problem bezrobocia

Zagrożenia:
W Tychach wzrasta stopa bezrobocia (a więc i liczba osób bezrobotnych), relatywnie szybciej niż w całym kraju i w województwie śląskim, jest to aktualnie najczęstsza przyczyna udzielania pomocy społecznej;
- wśród bezrobotnych dominują kobiety, chociaż ich udział w bezrobociu maleje od 2001 roku z uwagi na zwiększony dopływ mężczyzn,
- bezrobocie dotyka przede wszystkim osób w młodym wieku, przy czym wśród młodych bezrobotnych relatywnie więcej jest mężczyzn,
- bardzo duża grupa bezrobotnych to absolwenci różnych szkół nie posiadający żadnego stażu pracy,
- większość bezrobotnych ma krótki „staż" pozostawania bez pracy - do 1 roku - ale przeciętny okres pozostawania na bezrobociu wydłuża się.

Główne skupiska bezrobotnych to centralne obszary miasta: osiedla H, B, C, D, A, M, O, U, T, częściowo też Paprocany i Czułów.

Cele do osiągnięcia:
- usamodzielnianie bezrobotnych poprzez ułatwianie im podjęcia zatrudnienia,
- stwarzanie warunków do zdobycia doświadczeń zawodowych przez bezrobotnych absolwentów różnych typów szkół,
- aktywizacja bezrobotnych zmierzająca do polepszenia ich pozycji na rynku pracy,
- skracanie przeciętnego czasu trwania okresu pozostawania bez pracy,
- ograniczanie negatywnych konsekwencji bezrobocia, w tym szczególnie bezrobocia długotrwałego.

Zadania do wykonania:
- stworzenie warunków dla wspierania pracodawców oferujących pierwszą pracę i staże zawodowe dla absolwentów i bezrobotnych absolwentów różnych typów szkół (kontrakty, ulgi w podatkach gminnych i inne formy współfinansowania we współpracy UM, PUP i MOPS);
- prowadzenie stałej dokładnej analizy popytu i podaży siły roboczej na lokalnym i regionalnym rynku pracy w celu ukierunkowania szkoleń i kursów dla bezrobotnych oraz wpływania na specjalizacje w zakresie kształcenia zawodowego;
- stworzenie miejskiego funduszu stypendialnego (np. w postaci fundacji lub funduszu gminnego), umożliwiającego dofinansowywanie kosztów edukacji na poziomie wyższym młodzieży z obszarów ubóstwa, co opóźnia ich wejście na rynek pracy i zwiększa zarazem ich szanse na znalezienie pracy, ograniczając tym samym zjawisko dziedziczenia statusu bezrobotnego;
- stworzenie miejskiego programu zatrudnienia osób długotrwale bezrobotnych (na czas określony, np. 1 miesiąc, z możliwością przedłużania) przy pracach społecznie użytecznych w wyselekcjonowanych firmach;
- stworzenie i wdrożenie programu pomocy rodzinom dotkniętym długotrwałym bezrobociem, uwzględniającego przede wszystkim działania podtrzymujące prawidłowe funkcje socjalizacyjne i wychowawcze rodziny oraz obejmującego działania kompensacyjne realizowane w najbliższym środowisku, a zorientowanego głównie na kształtowanie prawidłowych postaw dzieci i młodzieży wobec pracy i zatrudnienia (przede wszystkim centralne rejony miasta, Żwaków i Paprocany).

Niepełnosprawność

Zagrożenia:
Wzrasta liczba osób niepełnosprawnych korzystających z pomocy społecznej (ogólna liczba mieszkańców miasta posiadających orzeczenie o niepełnej sprawności jest trudna do ustalenia), jest to aktualnie druga po bezrobociu przyczyna ubiegania się o świadczenia pomocowe;

- wśród niepełnosprawnych klientów pomocy społecznej dominują kobiety,
- mniej więcej połowa niepełnosprawnych klientów MOPS to osoby w wieku powyżej 50 lat, ale znacząca jest też liczba klientów młodszych, w wieku produkcyjnym (20-40 lat),
- dominują osoby samotne (z różnych przyczyn), nie posiadające dzieci,
- prawie trzy czwarte niepełnosprawnych klientów MOPS legitymuje się wykształceniem co najwyżej zasadniczym zawodowym.

Najczęściej niepełnosprawni klienci pomocy społecznej zamieszkują okolice Starych Tychów, Śródmieścia, Żwakowa - szczególnie osiedle H i Paprocan.

Cele do osiągnięcia:

- zwiększanie integracji społecznej osób niepełnosprawnych w środowisku,
- szersze udostępnienie systemu edukacji dla osób niepełnosprawnych,
- poprawa sytuacji niepełnosprawnych na rynku pracy,
- stworzenie kompleksowego systemu wsparcia dla rodzin osób niepełnosprawnych,
- likwidacja barier architektonicznych i komunikacyjnych,
- poprawa społecznego funkcjonowania osób zaburzonych psychicznie i ich rodzin,
- przeciwdziałanie izolacji społecznej niepełnosprawnych dzieci,
- zmiana stosunku społeczności Tychów do osób niepełnosprawnych psychicznie i fizycznie.

Zadania do zrealizowania:

- utworzenie Domu Dziennego Pobytu dla osób z głębokim upośledzeniem, zapewniającego usługi pobytowe i pielęgnacyjno – rehabilitacyjne oraz wsparcia dla ich rodzin
- uruchomienie, przy placówkach pomocy osobom niepełnosprawnym, grup wsparcia i grup samopomocowych, prowadzących pracę socjalną z rodzinami tych osób;
- poszerzenie zakresu pracy Warsztatów Terapii Zajęciowej dla osób upośledzonych umysłowo w stopniu lekkim i umiarkowanym;
- utworzenie, w miarę posiadanych zasobów lokalowych, mieszkań chronionych dla młodych osób z lekką niepełnosprawnością psychiczną, dających im szansę na wspierane usamodzielnienie;
- tworzenie świetlic dla osób niepełnosprawnych w istniejących placówkach pomocowych, pracujących w godzinach popołudniowych (po zakończeniu pracy placówki);
- dalszy rozwój tworzenia w centralnych dzielnicach miasta i w największych osiedlach mieszkaniowych grup integracyjnych w przedszkolach oraz klas integracyjnych w szkołach podstawowych, gimnazjach i liceach, w celu zapewnienia w szerszym zakresie ciągłości kształcenia integracyjnego;
- inicjowanie kampanii na rzecz podnoszenia poziomu akceptacji niepełnosprawnych i wiedzy o niepełnosprawnych w środowisku społecznym.

<u>Ludzie starsi</u>

Zagrożenia:

W Tychach, tak ja i w innych miastach Polski, rośnie liczba mieszkańców w wieku poprodukcyjnym:

- ich udział w strukturze wieku mieszkańców miasta systematycznie powiększa się,
- wśród nich zdecydowanie dominują kobiety, a wraz ze wzrostem wieku dominacja ta jest coraz bardziej wyraźna,
- duża część ludzi starszych to osoby niepełnosprawne oraz samotne,
- kłopoty dnia codziennego w połączeniu z trudną sytuacją materialną i nierzadko obojętnością otoczenia nasilają problem osamotnienia i izolacji osób starszych.

Problem ten dotyka w największym stopniu centralne dzielnice miasta.

Cele do osiągnięcia:

- zapewnienie osobom starszym częściowo niesamodzielnym opieki dziennej o charakterze instytucjonalnym,
- rozwój systemu usług opiekuńczych, pozwalającego zapewnić osobom starszym - w zależności od potrzeb - pomoc w czynnościach codziennych, w korzystaniu z usług rehabilitacyjnych, medycznych czy socjalnych,
- zapewnienie osobom starszym samotnym i niesamodzielnym warunków do całodobowej opieki z uwzględnieniem ich indywidualnych dysfunkcji i potrzeb,

- stworzenie warunków do aktywizacji społecznej osób w wieku poprodukcyjnym, a będących w pełni sił i zdrowia,

Zadania do wykonania:
- utworzenie mieszkań chronionych dla seniorów, którzy nie wymagają całodobowej opieki stacjonarnej, ale z uwagi na ich stan zdrowia lub stan psychiczny nie powinni mieszkać sami;
- prywatyzacja usług opiekuńczych, która pozwoli na zwiększenie ilości i poprawę jakości oferowanych usług bez znacznego zwiększania wydatków budżetowych na ten cel;
- utworzenie ośrodka dziennego pobytu i wsparcia dla rodzin osób chorych na chorobę Alzheimera oraz demencję
- powołanie stacjonarnego Domu Spokojnej Starości jako przedsięwzięcia niepublicznego, finansowanego z opłat pensjonariuszy i ze środków pozarządowych;
- powołanie Centrum Wolontariatu, działającego na rzecz osób starszych;
- wsparcie inicjatyw zmierzających do powołania zakładu opiekuńczo – leczniczego;
- aktywizacja (oraz tworzenie nowych) klubów seniora przy współpracy MOPS, UM, spółdzielni mieszkaniowych i organizacji pozarządowych.

Pomoc dziecku i rodzinie

Zagrożenia:
W Tychach rośnie bardzo szybko zapotrzebowanie na pomoc w związku z bezradnością opiekuńczo-wychowawczą rodzin, problemy życiowe rodziny są czwartą w kolejności przyczyną udzielania świadczeń pomocowych;
- w najtrudniejszej sytuacji znajdują się rodziny niepełne i rodziny wielodzietne,
- poszerza się sfera niedostatku i ubóstwa, zwiększając prawdopodobieństwo pojawiania się w rodzinach różnych dysfunkcji,
- pogłębia się problem nieprzystosowania społecznego dzieci i młodzieży, co przejawia się w obniżaniu się wieku inicjacji alkoholowej (oraz narkotykowej) i wchodzenia w kolizję z prawem.
Główne obszary zagrożenia to osiedla w centrum miasta (A, B, C), osiedla H, U, T, P oraz Paprocany.

Cele do osiągnięcia:
- wdrożenie kompleksowego systemu pomocy dziecku i rodzinie, który uwzględniaj działania środowiskowe i instytucjonalne, zapewniającego ciągłość działań pomocowych (począwszy od wsparcia dla rodziny, przez działania socjalizacyjne, opiekuńcze i korekcyjne, a skończywszy na resocjalizacji),
- pomoc dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych poprzez działania edukacyjne i wspierające by lepiej radziły sobie z trudną sytuacją rodzinną, ograniczając jednocześnie działania nastawione na izolację fizyczną i psychiczną dziecka od środowiska rodzinnego;
- przyjęcie za podstawową zasadę pomagania dzieciom z rodzin dysfunkcyjnych budowanie bliskich, osobistych i opartych na zaufaniu relacji z osobami pomagającymi, wzmacniających poczucie własnej wartości i godności;
- przekształcenie Domu Dziecka w Zespół Placówek Opiekuńczo - Wychowawczych oraz sieć Rodzinnych Domów Dziecka i rodzin zastępczych,
- stworzenie systemu wsparcia dla rodzin zamieszkujących mieszkania socjalne, ukierunkowanego przede wszystkim na pomoc dla dzieci i młodzieży z tych rodzin
- stworzenie systemu wsparcia dla rodzin zastępczych oraz dla usamodzielniających się wychowanków opuszczających rodziny zastępcze i niektóre typy placówek opiekuńczo - wychowawczych.

Zadania do zrealizowania:
- utworzenie zintegrowanego systemu działań środowiskowych i instytucjonalnych, obejmującego:
  - zespół intensywnej pracy socjalnej z rodzinami zagrożonymi i dotkniętymi dysfunkcyjnością,
  - dzienne placówki środowiskowe dla dzieci i młodzieży o umiarkowanym stopniu nieprzystosowania, pełniące funkcje opiekuńcze i korekcyjne (świetlice środowiskowe, socjoterapeutyczne - już istniejące i nowo powołane),
  - dzienne placówki środowiskowe dla młodzieży z wysokim poziomem dysfunkcji społecznych, pełniące funkcje resocjalizacyjne w oparciu o pracę z grupą i pracę z rodziną,

- placówki opieki stacjonarnej o charakterze socjalizacyjnym (rodzinne domy dziecka, nie spokrewnione rodziny zastępcze),
- placówki opieki stacjonarnej o charakterze resocjalizacyjnym dla młodzieży w wieku 15-18 lat,
- placówki o charakterze interwencyjnym (prowadzenie w świetlicach środowiskowych i socjoterapeutycznych grup edukacyjnych dla dzieci i młodzieży, umożliwiających im zrozumienie przyczyn i mechanizmów trudnej sytuacji rodzinnej i swojego w niej miejsca;

- stworzenie grupy wsparcia dla rodzin zastępczych, także tych pełniących funkcje pogotowia rodzinnego;
- powołanie zespołu specjalistów ds. pomocy dla dzieci i młodzieży przebywających w placówkach opieki zastępczej, w szczególności zaś przeszkolenie go w zakresie planowania i prowadzenia procesu usamodzielniania;
- tworzenie kolejnych mieszkań chronionych dla potrzeb usamodzielniania wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych;
- uruchomienie świetlicy środowiskowej w Czułowie dla dzieci z rodzin zamieszkujących lokale socjalne;
- utworzenie zespołu *streetworkerów* pracujących z „dziećmi ulicy"; współpracującego z MOPS;
- utworzenie Ośrodka Wsparcia Rodzin, koordynującego wszystkie działania pomocowe dla dziecka i rodziny prowadzone przez różne instytucje oraz organizacje pozarządowe;
- tworzenie warunków do kojarzenia, działań pomocowych dla dzieci z działaniami skierowanymi do ludzi starych i do osób niepełnosprawnych .

Przemoc domowa

Zagrożenia:
Zakres występowania problemu przemocy domowej zarówno w Tychach jak i w całej Polsce jest z definicji trudny do oszacowania, ale należy sądzić, że zapotrzebowanie na pomoc w tym zakresie będzie długo jeszcze rosło. Przyczyniają się do tego pogarszające się warunki życia wielu rodzin, ale też i rosnąca wrażliwość społeczna na ten problem;

- najbardziej zagrożone przemocą domową i jej destrukcyjnymi skutkami są dzieci, jako osoby najsłabsze i pozbawione możliwości obrony;
- niechęć i lęk otoczenia przed wtrącaniem się w sprawy rodzinne innych oraz funkcjonujące w społeczeństwie mity i stereotypy dotyczące przemocy domowej powodują, że zjawisko to trudne jest do uchwycenia w fazie początkowej, kiedy wyrządzone szkody są najłatwiejsze do naprawienia;
- przemoc domowa bardzo często - chociaż nie wyłącznie - idzie w parze z innymi problemami rodziny (m.in. alkoholizm, bezrobocie, ubóstwo, zaburzenia psychiczne), co oznacza konieczność podejmowania wielokierunkowych, kompleksowych działań pomocowych;

Trudno określić obszary o największym zagrożeniu problemem, gdyż przeważnie towarzyszy on innym problemom, a więc przestrzennie się na nie nakłada (alkoholizm, bezrobocie i in.).

Cele do osiągnięcia:

- budowa kompleksowego systemu pomocy - prawnej, psychologicznej i socjalnej - dla osób dotkniętych przemocą domową (ofiar i sprawców),
- zwiększanie w świadomości społecznej przekonania o potrzebie i zasadności angażowania się w pomaganie osobom dotkniętym przemocą domową,
- zintegrowanie działań wszystkich instytucji i organizacji w mieście zajmujących się problemami przemocy domowej.

Zadania do zrealizowania:

- uruchomienie przy Ośrodku Interwencji Kryzysowej MOPS grupy wsparcia i grupy samopomocowej dla kobiet ofiar przemocy domowej;
- uruchomienie przy OIK grupy edukacyjno-terapeutycznej dla dzieci ofiar przemocy domowej;
- uruchomienie grupy edukacyjno-terapeutycznej dla sprawców przemocy w oparciu o zasadę kontraktowania
- uruchomienie przy OIK całodobowego telefonu pierwszego kontaktu dla osób znajdujących się w sytuacji kryzysowej ;
- powołanie przy OIK grupy koordynującej działania pomocowe różnych instytucji stykających się z problemem przemocy w rodzinie (Policja, Sąd Rejonowy, Prokuratura Rejonowa, Miejski Zarząd Oświaty), organizującej systematyczne szkolenia dla osób pracujących z ofiarami przemocy.

- opracowanie i dystrybucja krótkiej ulotki - wznawianej co rok w uaktualnionej wersji - zawierającej telefony i adresy instytucji, mogących udzielić natychmiastowej, doraźnej pomocy ofiarom przemocy domowej;

Bezdomność

Zagrożenia:

W Tychach wzrasta zagrożenie bezdomnością i wzrasta liczba osób bezdomnych potrzebujących pomocy, jest to piąty w kolejności powód udzielania pomocy społecznej, aczkolwiek skalę całości problemu bardzo trudno oszacować;

- skuteczność działań pomocowych dla osób bezdomnych jest - z wielu dość oczywistych powodów - bardzo trudna do osiągnięcia, dlatego punktem wyjścia powinna być dokładna diagnoza sytuacji i stanu psychospołecznego bezdomnych klientów MOPS;
- bezdomność najczęściej (ale nie zawsze) współwystępuje z innymi poważnymi problemami, przede wszystkim z uzależnieniem od alkoholu, długotrwałym bezrobociem, przestępczością i zaburzeniami psychicznymi;

Zagrożenie problemem bezdomności wiąże się raczej z miejscami, gdzie bezdomni się gromadzą, samo zagrożenie utratą dachu nad głową nie wykazuje jakichś znaczących koncentracji przestrzennych.

Cele do osiągnięcia:

- rozwój gminnego programu pomocy w zakresie przeciwdziałania groźbie eksmisji,
- stworzenie programu pomocy socjalnej i psychologicznej dla bezdomnych w wychodzeniu z bezdomności,
- zapewnienie minimalnego standardu życia osobom bezdomnym niezdolnym do samodzielnej egzystencji, które akceptują warunki udzielania takiej pomocy,
- ograniczanie społecznych skutków bezdomności.

Zadania do zrealizowania:

- opracowanie i wdrożenie programu wychodzenia z bezdomności obejmującego:
  - diagnozę umożliwiającą wytypowanie osób rokujących nadzieję na powodzenie w programie,
  - zespół intensywnej pracy socjalnej nakierowanej przede wszystkim na wzmacnianie motywacji klienta do działania na rzecz zmiany swojej trudnej sytuacji życiowej i na rozwiązywanie innych jego problemów towarzyszących bezdomności,
  - zespół terapii psychologicznej - praca nad ograniczaniem i eliminowaniem syndromu bezdomności,
  - utworzenie grupy wsparcia dla osób uczestniczących w programie,
  - zespół pracy środowiskowej, udostępniający uczestnikom programu zasoby możliwe do zmobilizowania w ich środowisku rodzinnym czy sąsiedzkim oraz wszelkie inne, ułatwiające uzyskanie i podtrzymywanie samodzielności,
- tworzenie warunków zapobiegania bezdomności w rodzinie (w tym utworzenie i prowadzenie punktów ogólnodostępnych wydawania ciepłych posiłków i żywności);
- utworzenie, w miarę posiadanych możliwości lokalowych, hostelu dla osób uczestniczących w programie wychodzenia z bezdomności, mającego charakter chronionego mieszkania socjalnego i będącego etapem przejściowym do uzyskania całkowitej samodzielności;
- opracowanie i wdrożenie projektu socjalnego pomocy dla osób bez dachu nad głową po opuszczeniu zakładu karnego;
- kontynuowanie działalności sezonowej noclegowni dla mężczyzn działającej w okresie jesienno-zimowym;
- utworzenie i przeszkolenie w MOPS zespołu specjalistów prowadzących pracę socjalną z bezdomnymi nie tylko na terenie instytucji pomocowych, ale także w miejscach ich pobytu;
- intensyfikowanie współpracy z organizacjami pozarządowymi, w celu zmotywowania ich do uruchomienia na terenie Tychów schroniska dla bezdomnych jako zbiorowego miejsca zamieszkania dla osób gotowych do działania na rzecz wspólnoty mieszkańców.

Zakończenie

Skuteczność przedstawionych programów i projektów socjalnych w realizacji zamierzonych celów uzależniona jest od spełnienia kilku warunków:

>> musi powstać w mieście system monitorowania zjawisk i problemów społecznych, w którym - w oparciu o odpowiednio przygotowany program komputerowy - dokonywana będzie na bieżąco aktualizacja danych

RADA MIASTA
Tychy

spływających ze wszystkich instytucji zaangażowanych w lokalną politykę społeczną (rządowych, samorządowych i pozarządowych);
>> budowana będzie konsekwentnie partnerska współpraca instytucji samorządowych i organizacji pozarządowych, a także wolontariatu, w działaniach na rzecz rozwiązywania lokalnych problemów społecznych, przy założeniu, że docelowo dążyć się będzie do usamodzielniania lub prywatyzowania placówek pomocy społecznej;
>> wszystkie wdrożone programy i projekty socjalne będą poddawane okresowo i systematycznie ewaluacji, której wynikiem będą zalecenia korekty realizowanych działań i ocena ich efektywności.
>> podejmowane i wspierane będą różnorodne inicjatywy na rzecz budowania w społecznej świadomości przekonania o potrzebie i możliwości podejmowania działań umożliwiających rozwiązywanie problemów społecznych w „naszej społeczności lokalnej".

RADA MIASTA
Tychy

UZASADNIENIE

Do uchwały Rady Miasta Tychy w sprawie przyjęcia strategii rozwiązywania problemów społecznych w Tychach na lata 2003-2007.

Ustawa o pomocy społecznej z dnia 29 listopada 1990 roku nakłada na powiaty obowiązek opracowania strategii rozwiązywania problemów społecznych (art.10 a, pkt. 2. ustawy).

Mając na uwadze powyższe, Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia zlecił opracowanie „strategii" socjologowi, dr Krystynie Faliszek, która przygotowując przedkładane opracowanie posłużyła się sporządzoną w 1999 roku, także na zlecenie Wydziału „Mapą problemów społecznych".

„Strategia" opracowana przez p. dr Faliszek została rozesłana wszystkim instytucjom i jednostkom realizującym zadania z zakresu pomocy społecznej celem ponownego przeanalizowania i ustalenia priorytetowych celów strategicznych.

Wydział Spraw Społecznych i Zdrowia przygotował ostateczną redakcję „Strategii" uwzględniając aktualne dane dotyczące skali problemów oraz uwagi i propozycje przekazane przez zainteresowane zagadnieniem instytucje.